Број 14. У Новом Саду, у петак 21. јануара 1900. Год. XXXV.

„Застава“ излази: сваки дан осим понедељника и дана за свецем

Цена је за Аустро-Угарску: на један месец 2 кр. 40 пот., на четврт године 7 круна. За Црну Гору, Србију и Немачку: на четврт године 9 круна, а за све остале стране земље на четврт год. 10 круна.

Народним бројевима од петка цена је: на пола године 2 круне, на целу годину 4 круне.

Поједини бројеви стају 10 потура.

ЗАСТАВА

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ

За огласе плаћа се по 12 пот. од сваке врсте оваких ситних слова; за жиг се плаћа по 60 потура сваки пут.

Дописи шаљу се уредништву а претплата и огласи администрацији „Заставе“.

Уредништво и администрација „Заставе“ је у кући г. Јов. Т. Чавића, на пијаци.

Рукописе не враћамо.

Поједини бројеви стају 10 потура.

Да ли да упропашћујемо народ?

Наиђоше на нас црни дани Наши народни фондови немају довољно новаца, да издрже наше народне школе. О основним школама у будимској епархији, нико и не говори. Реч је о нашој великој гимназији новосадској. Њени издатци расту и патронат гимназије мора заискати још већу припомоћ од саборског одбора.

Али од куда? Нема се! И „Браник“ вели: „Данас је дошло до тог озбиљног расматрања, да се више девојачке школе у нас укину, ако ће се издати потребна припомоћ новосадској гимназији, јер народни фондови немају доста за све.“

Није ни чудо! Откуд ће и бити новаца тамо, где се онако немилице граби и где се онако душмански газдује? Откуд ће бити новаца тамо, где народ хладнокрвно гледа, колико му је негдашњи прота, владика а сада патријарх, проневеравао новце, па смо сада задовољни и с тим, ако их после десет и више година врати? Једва оно у чему га ухватише, вратио је без камате, па се онда још вели, нема штете?!

Откуд ће да буде новаца тамо, где се тако ужасно газдује са нашим манастирима и где сто и неколико калуђера потроше приход од близу 40.000 јутара земље, а поред тога и приход од крчми и млинова?

Но, али питање је сад, шта да се ради? „Браник“ вели до душе: „Најзад (напослетку) зар се од 50.000 (?) јутара земље наших манастира не би бар по 20 новчића (од јутра) могло принети на школске цели?“

А зашто најзад? Зашто напослетку оно, што би требало и морало да буде прво?? Кад би сви ми мало друкчије говорили са саборским одбором, који трпи то харчење, било би сасвим друкчије. Та саборски одбор, не само да трпи, него још и потпомаже. Или зар није саборски одбор опростио неким манастирима не само камату на њихов дуг, но још и главно?

И кад би ми сви мало одлучније устајали против патријарха, који пречи саборски састанак и пречи саборску контролу, онда би све било друкчије. Али док се поједини наши људи (који хоћ да су родољуби), увлаче под скут саборском одбору, само да их он остави и постави за устарабаре, донде не ће бити боље. И не може бити боље ни дотле, док неки наши људи (тако звани родољуби), шурују са патријархом Георгијем.

Но, кад је већ. на жалост тако, онда разумемо, зашто „Браник“ вели: „Зар најзад не би могло бити ово или оно?“ Нема ту најзад, него ту треба одлучно искати, да тако буде, јер је у томе једини спас.

Но, „Браник“ уме да буде и одлучан, само, на жалост, тамо, где не треба. Он каже: „Морало би се порадити, да се приходи клирикалнога фонда повећају... Сви српски народни фондови и фундације имају укупно око четир милијуна форината хипотекарних зајмона, који данас вуку камату од 6%.“ И „Браник“ вели даље: „Саборски одбор не би се огрешио, кад би решио, да хипотекарни зајмови треба већег прихода да доносе“. И „Браник“ тражи, да се камата повиси са једним процентом, управо, да се поред 6% камате. узима још један проценат провизије, што чини 7%, а да се тај један проценат употреби на школске цели.

Нема никакве сумње, да треба тражити извора за наше школе. Но, је ли право и човечно, да ударимо славину у месо оних, који су већ дужни, који већ пропадају, па да од зноја тих људи, источимо још један проценат више.

Срамота би било, да наши народни фондови почну да кајишаре. Зар није доста и 6% на новац, који је потпуно осигуран и који је укњижен на прво место? Данас се може добити новац на амортизацију по $5^3/_4$ до 6% и то се онда не рачуна само као камата, него је ту урачуната и отплата капитала.

Наше толике општине дају новац на 6%, гимназијски фонд ради то исто и ни један већи завод не узима више. Па зар неби била срамота да наши народни фондови повисују камату на 7%.

„Браник“ каже до душе: „камата од 6% готово да не одговара данашњим новчаним приликама.“

Шта значи оно: готово? Значи, да „Браник“ сам није смео одлучно да тврди оно, што не стоји. Пре врло кратког времена биле су до душе новчане прилике и код нас и у свом свету врло незгодне, тако незгодне, какве нису биле већ од више десетина година. Но оне се већ сад знатно поправише и поправљају се. Зар на основу неког привременог, незгодног стања, да ударамо сталан намет на оне који већ и тако пропадају? Зар на основу нечег што је пролазно, да зидамо нешто трајно? И зар да на то ослањемо будућност наших школа? Зар манастирима да се опрашта, не само вишегодишња камата, него и главно, те да тиме помажемо њихово расипање, а задуженом народу да подижемо камату од 6 на 7%?

У осталом кад би то и учинили, знате ли шта би наступило? — Код народних фондова и овако се долази тешко до новца, ствар се веома дуго отеже, јер одобрене зајмове треба влада прво да потврди. И кад би народни фондови повисили камату од 6 на 7%, онда би свако бегао од народних фондова и они неби могли да издаду свој новац, него би га морали улагати на пример у новосадски централни кред. завод по 4%. А ми знамо, да новосадски централни завод многима даје новац на 6%. То тамо иде брже него код народних фондова, и тако би се могло догодити, да централни кредитни завод јефтино и лепо ради, док би народни фондови имали штете поред свег тога што узимају од народа онолику камату.

Да нису може бити то хтела господа око „Браника“?! Узећемо да нису то хтела, већ да само неразмислише о оном, што су написала.

Треба настојати свим силама, да се почисти она трулеж која се накупила око народних фондова, да председник управе његове не буде дефраудант, да се манастирима управља савесно да се у свему имају народне користи а не личне користи на уму, и ми ћемо онда имати новаца за све оно, што нам је потребно

Нови Сад, 19. јан.

Истрага против црквене општине новосадске. Јуче, у уторак, 18. (30.) јануара у 9 сах. пре подне дошли су у општинску архиву преч. г. прота Милан Ћирић и г. Исидор Дебељачки, као изасланици епарх. административног одбора бачког, да изврше истрагу против црквене општине новосадске. Присутан је био црквени одбор и тужилац Пера Дамјановић, који је члан црквеног одбора. Изасланици епарх. административног одбора су оптужени одбор подробно испитали о свему, ради чега се тужи и добили су потребна обавештаја. Црквени одбор је доказао а) да је све на кући бр. 38. и св. николајевској цркви рађено у смислу његових одлука и да о „самовољи“ председника није могло бити ни речи и ако је тужилац све своје стреле наперио био нарочито против председника П. Попадића; б) да су радови били целисходни, в) да су сви радови били хитни и г) да су све своте прекорачења прорачуна доиста издате и то уз преглед и одобрење црквеног одбора. — На завршетку позвао је преч. г. прота тужиоца Перу Дамјановића, да објасни своје речи у тужби, којима тврди, да одбор и његови чланови троше силне хиљаде на своје личне прохтеве, јер ако су ове речи истините, садашњи одбор црквени, рече г. прота, доиста не треба да буде на челу ове општине. То је тешка оптужба. стога позива тужиоца да докаже тај свој навод. Но у тај мах наступио је значајан обрт. Донде речити тужилац Пера Дамјановић, стаде сад муцати и шепртљити. Није, вели, хтео тим речима никога лично вређати. Кад је након подужег расправљања ове ствари стекао тужилац уверење, да је тим поводом доиста оклеветао све чланове одбора, јер своју тврдњу није могао ни чим да докаже — он је румеио и бледио, молио г. проту, да му допусти, да повуче тај део своје тужбе. Нашто му г. прота рече, да се доцкан тога сетио, но да му допушта, да у записник издиктира у своју одбрану све оно, што мисли да ће бити најбоље, да се одбрани. Тужилац не знајући како да побије и утера у лаж сам себе и своју клевету, молио је г. проту да му он помогне. Разуме се, да је г. прота то одбио и рекао, да тужилац најбоље зна, шта је мислио под оним речма и како треба да се брани. На крају крајева тужилац се нашао у великој запари. Молио је и преклињао, да се његова клевета не тумачи као увреда (?!) и био је готов све и сва да учини, само да му се опрости увреда нанесена свима члановима одбора и најзад поновном клаузулом у записнику, коју му је на мољакање му издиктирао г. прота, поново је лизао што је био каљао. Разуме се, да је одбор крај свег тога остао при своме и клеветнику није опростио увреде. Ето, тако се свршила ова неумесна истрага, а сад је ред на епарх. адм одбору бачком да поново проучи ову ствар и поново рекне своју.

Нови Сад, 20. јануара.

Тешко народима! Оружање појединих великих сила, хоће већ да пређе сваку границу. Сувоземну војску не могу више много ни да умножавају. И нашто? Ако дође до рата, ко ће оне силне милијуне војника хранити, ко ће вући за њима одело и муницију? Где су толики путеви по којима тако ужасне војске могу да марширају, где ће моћи да се склоне? Ко ће да води рачуна и управља толиким армадама? А ако свега тога нема, од војске ће постати једна гомила, која ће тим мање вредити, што је већа. С те стране не иде даље.

Него је сад почело надметање на води, натицање у војеним лађама. А то је и скупље, јер једна једина велика лађа кошта с приборима много милијуна круна. Енглеска је у томе најјача, па хоће и да остане најјача, а они, који су слабији, хоће да је достигну.

Немачка влада изнела је пред сабор предлог, да Немачка помножи своју морнарницу. И то да за 16 идућих година изда на ту цел 4.800 милијуна круна. Дакле близу 5 милијарди круна. Ово је ужасна свота.

Енглеска и ако је у великом шкрипу,

ипак је објавила њена влада сабору, да се енглеска морнарница мора појачати. Па и ако тражи Енглеска на близу 3.000 милијуна круна за ратне цели, ипак ће искати огромне своте још и за појачање морнарнице.

Но у исти мах дошла је и Француска. Француска влада поднела је сабору предлог да утроши 810 милијуна круна за помножење морнарнице, за утврђење залива и пристаништа. И то за сад.

После овог неће и неможе седети с миром ни Америка, ни Русија, па ни друге државе и народи ће љуто јаукнути.

Енглеска влада је већ изјавила сабору, да неће моћи сад да се спроведу економске промене, које народ тако жудно захтева. Нема новаца на то! А то исто ће бити и по другим државама.

Све што се може исцедити од народа, нек иде на војене цели, а за подизање народног благостања — ништа.

Но докле ће још моћи да издржи овца, коју тако претерано музу а никад је не хране?! Тешко народима!

Политички преглед.

Угарска. У седници угарског земаљског сабора од јуче, среде, усвојени су у трећем читању зак предлози о допуни свештеничких плата и о зидању свеучилишне зграде. — Код расправе о заједничким накнадним трошковима, напао је Комјати угарску делегацију што је одобрила 30 милијуна накнадна кредита. Пребацује и министру финансија, што је издао толику своту без саборског одобрења. Сел. брани становиште владино и подробно извештава куд су издати милијуни. — Тали пита: Зашто се утврђује граница баш према нашим савезницима, Турској и Италији, а не утврђују ердељски кланци. Кошут одобрава говор Комјатијев. Најзад сабор усваја владин предлог у опште и у појединостима. — После расправе о трошковима за посланичке и конзулатске палате и о завршним рачунима из 1898. — Молнар је интерпелисао о порезном цензусу, но министар унутрашњих послова није одговорио.

Аустрија. Лист младоческог посланика дра Странског пише о политичком положају и о будућим догађајима па вели, у колико се странке не згоде, влада ће сазвати државни сабор и поднеће му предлоге у ствари језика. Ако влада у томе не успе, има она већ и пуномоћ, да распусти сабор и да спроведе делимичне измене аустријског устава. Нови устав би утаначио привремени одбор, у који би ушли чланови из великашког дома и још неки нови политички елементи. Сабор би поставили на нов темељ, тако, да би доњи дом имао 345 чланова. Једна половина би се бирала из покрајински сабора а другу би послао народ путем општег гласања.

— Др. Кербер, председник министарства, као министар унутрашњих послова, наредио је свима државним чиновницима, да се у сваком случају уздржавају, те да не поступају ни у звању ни ван овога по својим народносним осећајима и схватањима.

— Из Прага јављају, да је др. Срб дао оставку на подградоначелничком звању, као и на место варошког сенатора. — Др. Срб је при избору градоначелника, као кандидат старо-чеха, у два маха добио већину гласова против Подлипнија, досадашњег градског начелника, али није могао доћи до апсолутне већине. У идућу суботу требао је одржати се решавајући избор и др. Срб као да се уклонио испред овог избора.

— Из Берлина јављају једне тамошње новине, да је цар и краљ Франц Јосиф I. на свечану ручку, што је приређен био у почаст немачког цара Виљема на његов рођен-дан, овако наздравио: „Пун наклоности и непоколебиве верности према савезу — пијем у здравље свога верног пријатеља цара Виљема.“

Србија. Из Београда јављају неким мађарским листовима поново, да се воће свију политичких странака непрестанце договарају, на који би се начин могло доскочити садашњем несносном положају и решити постојећа питања. Чак и најоданије присталице Обреновићеве династије, изјавиле су, да увиђају, с се редовне прилике могу успоставити само тако, ако се раскраљ Милан уклони из Србије. Његово присуство изазива непрестане трзавице и упропастиће важност краља Александра како у земљи, тако и у иноземству. Говори се, да ће се у сврху уклањања раскраља Милана сложити све странке, само да постигну ту своју сврху

Адреска дебата у Енглеској. У адреси, коју је Претман поднео доњој кући енглескога сабора, изричу се симпатије свима онима, који страдају у рату. Народ жали, да су толики војници попадали, али је једнодушан у том, да се несрећа отклони. Тражи од сабора више новаца, да се рат може водити. Говорници из опозиције изјавили су влади жаљење, што није радила смишљено нити је умела предвидети, како треба рат водити и какве припреме за рат учинити. У горњем дому говорио је министар председник Солзбери о адреси и нагласио је, да у време рата није корисно критиковати, него снаге сјединити, да се из данашњег положаја извуку. Адреса, која је ратоборно састављена, прихваћена је у горњем дому. Биће дакле још новаца и рата.

Рат између Енглеске и Транзвала.

Престона беседа, којом је отворен енглески сабор, изненадила је све. О толико несретном рату за Енглезе у Јужној Африци, говори се врло мало. Наглашује се, да се рат мора до краја извести и Енглеска мора победити. Хвали се храброст енглеских војника и опомињу се, да истрају у борби, до год не осветлају образ своје домовине и не сатру непријатеља. За тим се напомињу још огромни војни трошкови, које ће сабор без икаква устезања и предомишљања одобрити. Још се спомиње у престоној беседи, како ће овај рат бити по енглеске војне заповеднике поука од врло велике вредности. О жалосном стању енглеске војске у јужној Африци, о њеним силним поразима и огромним губитцима, о опасности, која прети Енглеској нема ни речи. После престоне беседе говорио је Балфур. Нагласио је, како влада неће препоручити мир, до год рат не уроди плодом по Енглезе, док се војна част Енглеске сјајно не дигне и док се у Африци не искорени свака жилица из које би се могла изродити опасност. Све Ирске странке спојиле су се, оне ће одлучно да траже, да се већ једном прекине овај крвави рат, који је Енглеска отпочела без икаква оправдана разлога и који је Енглеску част толико уздрмао.

Но док престона беседа енглеска говори о томе, како ће Енглези до краја победити, дотле са бојишта стижу све гори гласови за горим. И цео ток рата до данас доказује баш обратно. А то је, да Енглеска неће спрати оне силне мрље, којом је њина застава до сада већ тако укаљана и да она неће до краја победити. Данас је томе мање изгледа но икад. И ирски заступници имају потпуно право кад веле, да је моћ енглеске јако уздрмана и да нико не може рећи, шта ће се све још догодити.

Са бојишта стиже врло мало вести. Но те су вести тим значајније. Док генерал Роберте јавља да се стање није ниуколико променуло, дотле стиже вест како бригада генерала Литлетона није могла да се спасе и пређе Тугелу. Ово значи толико, да је та бригада по Енглезе изгубљена, сва је прилика да је она допала ропства, а ако није, да ће скорим допасти, јер јој је пут преко Тугеле пресечен. Она је морала да се изложи највећој опасности, да би потучена војска генерала Булера могла пребећи преко Тугеле.

И док се ужасни пораз војске Булерове све више расветљује, дотле и из Копа стижу по Енглезе врло несретне вести. Тако из Колесберга јављају, да је бурски командант Делареј напао једно јако одељење Енглеске војске и потукао га. Енглески су губитци велики, док бурски врло мали. Ово је први случај, од како је стигла енглеска војска у Африку, да су Бури показали, да знају исто тако вешто и смишљено нападати, као што знају себе бранити. — Генерал Гроблер јавља, да су Енглези покушали, да га опколе, но да су после жестоке борбе потпуно потучени. Бомбардовање Кинберлеја траје непрестано и Енглези не могу да му у помоћ похитају.

Једна српска школа у Румунији.

Турн-Северин, на појутарје Св. Саве.

Хитам да вас известим, како је код нас прослављена свечаност у школи о Св. Сави.

На Св. Саву освануо је жељно очекивани дан којем се радују и славе сви Срби у свима крајевима раскомађеног Српства. Српска школа у Т. Северину има да забележи једну светлу славу, која је одржана у овом једином просветном српском заводу у читавој краљевини Румунији. Колико овд. српски живаљ воли своју школу, показао је онај лепи и велики одзив Срба, који дођоше, да пред иноверцима увеличају српску славу.

Свакоме присутноме пливало је срце у радости, гледајући како се Срчићи веселе поред »Ускликнимо« и декламације, те је сваки од присутних понео собом милу успомену, која ће дуго остати урезана у памети ове у сваком погледу ове величанствене прославе. —

У говорима овд. срп. народ. учитеља г. М Д Б и румунске учитељице, Л А. јасно је обележен значај и заслуге првог архијепископа светитеља Саве.

Но највећа заслуга око ове прославе припада општеуваженом и омиљеном председнику, г. Андрији Стојановићу, који се у истини очински стара за напредак ове школе и опћине. Хвала му!

У јутру у 10 сати беше водоосвећење у срп. школ. дворани и свечано благодарење а затим кољиво, које је такође врло лепо искићено било. — Колач ломили су са рум. свештеником г. Андрија Стојановић председник и домаћин славе уз г. М Д. Б. учитеља За време резања колача појали су сви присутни тропар св. Саве. После тога свечаног чина, нудили су присутне госте кољивом и разним другим понудама, које су поклонили овд. родољуби и пријатељи ове школ. опћине. — Беседа у вече није приређена, јер пев друштво нема свог коровођу, но за то је била спремљена музика, те су гости остали до пред вече у весељу и разговору. Добровољних прихода пало је око 140 франака, које ће се унети у фонд за издржавање овд. срп. школе. Ово је дело свакако хвале вредно, те желити је да се оваке свечаности редовно сваке године одржавају.

Србенда.

„А сео а устао, бијен бити мора!“

Јуче сам се састао у Загребу са једним чланом »Српског Клуба«. — За бога кажем му, »Српски Круб« ћути у сабору, као да има чвор па језику.

Он се насмеши, па ми онда каже: — Политичар не треба само да зна лепо говорити, но треба да зна лепо и ћутати.

— То је истина мој господине. Само ви обично говорите онда, кад би требали да ћутите, а ћутите онда кад би требали да говорите.

Он се промисли мало, па каже: — Знате, свеједно нам је.

— Како све једно?

— Па тако! А сео а устао бијен бити мораш.

— Опростите, не разумем вас.

— Не разумете? Зар нисте слушали о оном незграпном Панти ковачу? Видите, тај је живео негде у Банату и сви су га познавали. Био је јако незгодан, а његовим пријатељима је било тешко изаћи с њим на крај.

— Како?

— Ето како! Нађе он на пример неког од својих другова, где седи пред црквом. — А шта си ти сео? викне на њега. — Па добро брате, брани се онај други, ако баш желиш, ја ћу устати. — Но тек што устане, а ковач се продере на њега: — А што си устао? — Па добро брате, ако ти хоћеш, ја могу и сести, извињује се онај кукавац. — Та шта си ми ту узео извијати, вели му ковач, ил сео ил устао, бијен бити мораш. — Па онда држ...

— И шта значи та прича? питам ја.

— Шта значи?! Чуди се члан српског клуба. Ето шта значи. Ако говоримо, не допада се пресветломе, јер каже: све нешто онако из далека — закерамо. А ако ћутимо, не допада му се ни то, јер зели, водимо опозицију — ћутањем. А говорили, а ћутали, подједнако нам је јер нам не вреди ништа.

— Аха, то је дакле мој Србине оно: А сео, а устао, бијен бити мораш!

— Па шта знамо да радимо, кад смо такве среће? каже господин од српског клуба.

— Шта да радите? шта су радили другови у оном банатском месту с Пантом ковачом?

— Па, кад су га упознали, нису се више дружили с њим.

— Збиља господине?! Па тако нешто би и ви могли учинити.

Господин ме је гледао, као да сам му рекао бог зна шта. Чини ми се, ко се једном научи на бој, не може више бити без њега

Вести из места и са стране.

Народна забава у Новом Саду. Добили смо програм народне забаве која ће се одржати у Новом Саду у очи Три Јерарха 29. јануара, а у корист зидања Сантовачке цркве. Програм забаве врло је леп. На забави ће говорити др. Миливој Бабић, и како смо извештени о парничењу изината. Биће уз то мали позоришни приказ, певања, свирке и декламације. Гђа Милка Марковићка приказиваће „Милу.“ „Смесу српских народних песама“ певаће гђа Драга Спасићка. Учествоваће збор Сантовачких ратарских девојака и момака и новосадско занатлијско певачко друштво „Невен“. — Осим тога биће свирке на гласовиру, хармонијуму, виолини, гајдама и тамбурама, где ће учествовати и коровођа нашег народног позоришта г. Освалд А члан нашег народног позоришта г. Васићевић, „Синђелићев гроб“. Ми се надамо, да ће и ова народна забава, са лепим и чисто српским програмом, бити исто тако посећена, не само од Новосађана, него и од страна света, као што су биле прошле народне забаве. — Као што смо извештени, у недељу на Три Јерарха приказиваће се у народном позоришту у почаст гостима, народна представа.

Прилози на српско народно позориште 1.) Румска штедионица послала је 5 круна 12 фил. прилога из свога ковчежића. 2.) Никола Петровић, велепоседник у Ст. Пазови послао је 100 круна 80 ф. прилога, а приложили су: по 7 круна 20 ф. за годину 1899. ови родољуби: Јован Љубиша, Сима Ивковић, Рада Мандић, Милан Инђић, др. Радивој Тешић, Јован Бановић, Глигорије Видаковић, Јован П Љубиша, Чеда Милутиновић, Симеон Араницки, др. Сава Милутинокаћ и Жарко Љубиша; — а за годину 1900. Сима Ивконић и Никола Петровић. 3.) Гђа Јулка Рацковић из Дарде (у Барањи) послала је 7 круна 32 ф. прилога за годину 1900. Иста родољупка обећала је сваке године док је жива, по толику своту прилагати. 4.) Г. Милош Рунић, председник Српске Задруге у Сентомашу скупио је 65 круна 70 ф. прилога, од чега је задржао 1 кр. 20 ф. за послужитеља и поштарину, а послао је 64 круне 50 ф. Приложили су: по 7 круна 20 ф. годишње ови родољуби: Милош Рунић, Нестор Белић, Сима Шијачић, др. Момир Павловић, Лаза Брата Манојловић, Шандор Јанковић, Илија Јанковић, Сока удова Новака Голубског и Божидар Продановић. 5.) Госпођа Драгиња Борота протиница у Ст. Бечеју послала је 29 круна 20 ф. скупљених крајцарашких прилога, што су их за годину 1899. приложиле: Катица Јелчић, Катица Освалд, Јулка Живковић и Драгиња Борота. — На свима овим родољубивим прилозима изјављуја управни одбор „друштва за српско народно позориште“ своју најтоплију захвалност.

Доброчинство руског цара. Кад је руски цар извештен о јаком земљотресу, што се догодио у Тифлису, бризнуо је у плач и одма је наредио да се пострадалима пошље педесет хиљада рубаља. Кад су пак цара опширније известили о несрећи, он се ражали јако, и наново одреди нових педесет хиљада рубаља за унесрећене.

Рударски штрајк у Аустрији. Аустријски министар правде био је код владара у аудијенцији да поднесе извештај о побуни раденика у угљеним мајданима Ческе. Стање се није побољшало, јер раденици остају при својим праведним захтевима, а власници неће опет да попусте. На све стране нестало је угља од како раденици не раде, и прети опасност не само због огрева, него и осветљења многих већих вароши у Ческој. У Прагу су социјалисте одржале збор, на ком се расправљало питање о штрајковању раденика и одобравали њихови праведни захтеви. Ту се говорило против државне власти што никако не узима раденике у заштиту, и покренуло се питање, да држава узме рудокопе у своје руке. Збор овај био је врло јако посећен, и после седнице упутили се раденици у гомили кроз варош. Полиција их је позвала да се разиђу, но раденици нису хтели Полиција је тада хтела силом да их растера, али су их раденици дочекали каменем. Том приликом рањени су два полицијска инспектора и тринаест полицаја.

Гимназијска беседа у Ср. Карловци. Гимназијска омладина приређује беседу с игранком у Ср. Карловцима на св. Три Јерарха 30. јануара (11. фебруара) 1900. у корист сиромашним ученицима. I. 1. Бортнјанскій, Дм. — Концерать № XXXII. Скажи ми, Господи, кончину мою. (Из 38. псалма 5, 6, 7. 11, 13, и 14 стих). Мешовити збор. 2. а.) Mozart, A. W. — Alla turca, (Sonata Nr. XII. б.) Schumann. Rob. — Fröhlicher Landman (von den Arbeit zurückkehrend). в.) Маринковић, J. Српско народно коло. На гласовиру свира Божидар Јеремић уч. VIII. разр. 3. а.) Havlasa, Q. — Падајте браћо б.) Маринковић, J. — Хај. Мушки збор. 4. Толингер, Роб. — Русанђанке Бр. VI Уломак. Мешовити збор. 5. Декламује Бранко Гајић, уч. I. разр. 4. Мокрањац, Ст. Ст. — VI. руковет (Хајдук Вељко) Мешовити збор 7. а.) Ložičar, S. — Приморски напеви. б.) Маринковић, J. — Македонски напеви. Мушки збор. 8. а) Толингер. Роб. — Русанђанке Бр. II. Славују. б.) Smetana, B. — Збор сељака из опере: „Prodana nevesta.“ Мешовити збор.

† Радован Дочић. Густи негда редови трговачких економских српских кућа даномице су све ређи. Ових је дана у Лежимиру преминуо честита старина Радован Дочић у 85 год. живота. Покојник је био вредан економ а кућа му је била сваком отворена. Живео је у добрим материјалним приликама, те би старина и дуже поживео, али га је сломила жалост за сином и зетом који нагло један за другим преминуше. Покојник је био узоран карактер и одушевљен Србин. Припадао је свагда, како је он то сам говорио „старој гарди Милетићевој“ и где год је у обрани народној требало борбе, тамо је Радован Дочић први био. Како је волео „Заставу“ види се из тога, што је првог дана кад се Милетићева „Застава“ развила, био њен претплатник па кроз 35 год. све до данашњег дана! Мир души честитог старине!

Штрајк радника у угљеним мајданима у Аустрији напредује. Извршни одбор раднички издао је проглас на раднике у Угарској, у којем их позива, да се прикључе својој ческој браћи, те да потисну неправедне захтеве својих господара. Проглас је растурен у 15 хиљада примерака.

Нападај на железницу. Између Будимпеште и Солнока напали су непознати људи на железницу и поробили поштански вагон. Нападаче нису досад ухватили. У Солноку приметио је чиновник, да је вертхајмова брава од кола где су поштанске пошиљке, пребијена. Кад је ушао у кола, видео је пошиљке у највећем нереду. Видело се, кад су све прегледали, да нема 30 пакета. Не зна се још, колико износи сва штета.

Силом хоће у калуђерице. Сви лавовски листови пишу о овом чудноватом догађају: Пре Божића дошла је у Лавово, комтеса Марија Понинска да у тамошњем францисканском манастиру проведе неколико дана и у тишини се опорави од тешка бола који је задесио смрћу њених родитеља. Но Понинска није више напуштала манастир. Стараоци њени одоше тамо, и једва је настојница допустила да одведу комтесу; јер је ова изјавила да хоће да постане калуђерицом, и остане у манастиру. Да нису стараоци попретили полицијом неби комтеса ни напустила манастир. Но тек што је један од пратиоца, витез пл. Торозијевић одвео младу комтесу на своје добро, кад она опет побеже у Лавово, у манастир. Стараоци у уверењу, да су калуђерице наговориле безазлену и младу девојку, да се покалуђери, како би се докопали њена огромна иметка, потражише помоћи у полиције, и ова је дозволила да се комтеса изведе из манастира. Но заведена девојка, како изгледа, по наговору калуђерица, потражила је заштите код манастирске власти. Како манастир подпада под власт владичанску, то ће доћи до заплета између светске и црквене власти.

Велики грешник. У Бечу су ухапсили ово дана неког Краутхелера, који је гостионичар и има на четири милијуна иметка. Оптужен је због ружне ствари. Већ од петнаест година живи та животиња са својом рођеном ћерком као муж. Имају шњоме и дете од пет година. Кћер су му такођер ухапсили.

Варалица. У Земплинској жупанији у Теке-Теребешу станује неки Фајт, који за 28 круна набавља путне листове онима, који хоће да се селе у Америку. Иду му читаве гомиле света. Уз то многи, који оду у Америку, пошљу свој лист натраг, те се овај издаје сличној личности, која такође оде у Америку, па после пошље лист натраг. Један мађарски лист позива министра унутрашњих послова, да извиди ту ствар.

Жељезничка мрежа у највећим државама. Број локомотива износи: У северо-америчким државама 26,746; у Енглеској 19.602; у Немачкој 15.842; у Француској 10,502; у Русији 8748; у Енглеској Индији 4258. Годишње путују путника: У Енглеској 1.062.911.000; у северно америчким државама 698,342.000; у Немачкој 646,461.000; у Француској 382,240.316; у енглеској Индији 160.000.000; у Русији 97.000.000, Робе се превози: У северо-америчким државама 913 милиона; у Енглеској 437 мил.; у Немачкој 276 мил.; у Француској 120 мил; у Русији 97 мил.; у Енглеској Индији 39 мил. Највише и најбржих возова има у Француској. Брзе возове француске немогу да достигну ни енглески ни амерички најбржи возови.

Кратке вести. Међу талијанском и турском владом дошло је до сукоба због Италијанке Силвије Гемели, која је била одведена у турски харем. Она је примила Мухамедову веру. Турске власти доказују њену пунолетност, а римска влада тврди да је она насилно отета и да она и данас стоји под очевом влашћу. — Немачки лајтнант Брисевиц ратовао је у војсци Бура на горњој Тугели и погинуо је. — Управа угарског електричког друштва закључила је, да за 20 процената снизи основну цену електричној светлости. Од 3. (15.) фебруара ступа ова обављена цена у живот. — Штрајковање радника угљених мајдана још једнако траје, шта више на неким местима се и шири. Састављен је одбор, који би имао да успостави мир. — Гроф Јосиф Палфија ранио је у шуми дивља вепра. Вепар је посртао од раче и гроф прискочи му, да га ловачким ножем дотуче. Али не згоди добро и вепар га обори и поклопи. Други ловци дотрче и тешко рањева грофа спасу од смрти. — У Стоно-београдској жупанији убио је један хусар младу од 17 година, што није као девојка и вереница његова хтела да чека њега, док одслужи своју војачину.

БРЗОЈАВИ „ЗАСТАВИ“.

Стигли 20. јануара.

Лондон. По Лондону се пронела вест, да се енглески генерал Булер због ужасног пораза што га је претрпео, из очајања убио. Енглеска војна команда опориче ту вест и тврди, да је Булер пун наде, како ће још ући у Ледисмит.

Париз. Суд је ослободио Золу од оптужбе, коју је против њега поднео известилац Шиде и то због клевете.

Цариград. Талијанка, малољетна девојка Силвија Гемели, која је прешла на мухамедански закон и отишла у харем, спроведена је талијанском конзулу и предана је њеном оцу.

Петроград. „Курир“ јавља, да ће Стојан Новаковић ипак скорим постати председник српског министарства. Што је краљ Александар рекао, да има пуно поверење у садашњу владу, рекао је за то, да Вукашин Петровић добије што лакше новаца у Бечу.

Будимпешта. У књизи интерпелација саборских, уведена је прешна интерпелација због припомоћи, коју даје румунска влада румунским школама у Ердељу. — Сабор расправља прорачун за ову годину.

Преторија. Бури су изгубили на Шпијон-Копу 53 мртва и 123 рањена.

Лондон. Четврта коњичка бригада, добила је налог, да буде спремна, за укрцавање на бојиште.

Лондон. По енглеским изворима, Енглези су у битци на Шпијон-Копу изгубили 139 мртва 392 рањеника, 59 изгубљених и петорицу ухапшених.

Продаја појединих бројева „Заставе“ на железничким станицама.

Извештавамо наше штоване читаоце, да се од сада редовно могу добијати поједини бројеви „Заставе“ за сад на овим железничким станицама: Будимпешта. (источна и западна железничка станица), Суботица, Нови Сад, Земун Сегедин, (на главној станици и Сегедин Рокуш), Темишвар, Вршац, Сомбор. Вел. Кикинда, Вел. Бечкерек, Брод. Винковце, Загреб, Даљ, Сења, Фијума. Поједини бројеви „Заставе“ добијаће се на станицама тамо где и све остале новине. Наши путници треба само да их траже. Поједини бројеви стају на свима тим станицама 6 новч.

Трговина.

НОВИ САД. 20 јануара. Пшеница прве квоће фор. 7·20 — н. Пшеница средња ф. 7·— до — н. Пшеница лакша роба фор. 6 50—80 н Наполица ф. 6 — до — Јечам нови ф. 5·20—30 — Зоб ф. 4 50—5 Кукуруз у зрну нови фор. 4 30—50 стари у зрну ф. ——— нови у клипови ф. ———

Маст 46 фор Сланина сува 48 фор. дебела пушена 48 фор. Све од 100 килограма

Свињи угојени тешки	30—31	нов.	живе мере
„ средњи	28 29	нов.	
„ лаки	26 27	нов	

Све од 1 килограма.

Стање воде по Новим Саду.

19. јануара било је	3·80	мет
20 јануара било је	3 98	мет

*

Званичне забелешке будимпештанске берзе.

19. (31.) јануара 1900.

Пијаца је од почетка доста жива била. Стара цена се у главном одржала.

Пшеница банатска, стара, каквоћа по хектолитру од 75 до 81, цене од 50 килограма од 7 кр. 80 п. до 8 кр 05 пот.; потиска стара, каквоћа по хектолитру од 75 до 81 цена од 50 килограма од 7 кр. 85 п. до 8 кр. 20 п; пештанска, стара, каквоћа по хект. од 75 до 81, цена од 50 килограма од 7 кр. 85 п. до 8 кр. 05 п.; бачка, стара какв. по хкл. од 73 до 77, цена од 50 кр. од 7 кр. 50 п. до 7 кр. 85 п.

Раж прве врсте, цена од 50 кгр. од 6 кр. 25 п. до 6 кр. 35 пот.

Јечам, за пићу од 50 кгр. од 5 кр. 65 п. до 5 кр. 70 п.

Зоб, цена од 50 кгр. од 5 кр. 35 п. до 5 кр. 45 н.

Кукуруз стари, цена од 50 кгр. од 4 кр. 75 п. до 4 кр. 95 п.

Репица, цена од 50 кгр. од 11 кр. 50 пот. до 12 кр. 25 пот.

Проја, од 5 кр. 30 п. до 5 кр. 80 п.

Маст, 50 кгр. 49 кр. — п. до 49 кр 50 п.

Сланина, 50 кгр. 40 кр. — п. до 40 к. 50 п.; сушена 46 кр. — пот. до 46 кр. 50 п.

Шљиве, босанске 50 кгр од 15 кр. — п. до 28 кр. 50 п.; славонски пекмез 50 кгр. 18 кр. 50 п. до 19 кр. српски пекмез 16 кр. — п. до 17 кр.

*

Течај златног и сребрног новца на будимпештанској берзи,

19. (31) јануара 1900.

Дукати	11 кр. 42 п
Наполеондори (20 франака)	19 кр. 21 п
Угарска златна рента (од 100 круна)	98 кр. 90 п
Угарска крунска рента	94 кр. 75 п.
Аустријска златна рента	98 кр. 90 п.
Немачке државне марке (од 100 мар.)	118 кр. 10 п.

ПОЗИВ НА НАРОДНУ ЗАБАВУ

КОЈУ ПРИРЕЂУЈЕ

ОДБОР СРБА ГРАЂАНА У НОВОМ САДУ

у суботу у очи Три Јерарха, 29. јануара 1900. год.

У ВЕЛИКОЈ ДВОРНИЦИ

КОД ЦАРИЦЕ ЈЕЛИСАВЕТЕ.

Чист приход иде у прилог зидању сантовачке цркве

Добровољни прилози примају се са захвалношћу.

Улазница од особе 1 круна.

ПОЧЕТАК ТАЧНО У 7½ САХАТА.

Улазнице се могу добити у књижари Браће М. Поповића и у вече на благајници.

Распоред.

I.

1. „Громови муње“ од Д. Јенка, пева мушки збор срп. занатлијског друштва „Невена“.
2. Говори др. Миливој Бабић.
3. „Сантовачке песме“, пева певачки збор ратарских момака и девојака сантовачких.
4. „Народно коло“ од Освалда, свирају на виолини и гласовиру г. Освалд и г. Е. Драгун уз пратњу тамбура.
5. „Смеса народних песама“, пева г-ђа Драга Спасићка, чланица срп. народног позоришта, прати је на гласовиру г. Освалд.
6. Свира и пева тамбурашко друштво — Филип Липа Грујић.
7. „Синђелићев гроб“ од Драгашевића, декламује г. Васиљевић, члан срп. нар. позоришта.
8. „Сантовачко коло“ са припевима, игра и пева певачки збор сантовачких ратарских девојака и момак.
9. „Сватовац“, свира на хармониуму уз пратњу гајдаша Пере Еремића, г. Освалд.
10. „Мила“. Шала у једном чину од Косте Трифковића, приказује гђа Милка Марковићка.
11. „Уломак из Трлајићеве песме“, пева мешовити збор српског занатл. друштва „Невена“.

II. Игранка.

ОГЛАСИ.

ГОСТИОНИЦА НА ПРОДАЈУ ИЛИ ПОД ЗАКУП.

Моју гостионицу у Новом Саду, звану „Народна Пивара“ а пређе Паја Филипац, издајем под кирију на више година са инвентаром заједно, а евентуално продајем и на вечито из слободне руке. Купац би морао извесну своту кроз кратко време положити а остало у вишегодишњим ратама са уобичајеном каматом.

Ова гостионица у овим лошим годинама троши преко 300 хектолитара пива, а пређе 600 хектол., даље преко 80 хектолитара вина, ракије а кујна добро иде За конзум може се уверити сваки у главној књизи, од куда повлачим пиво.

Ова гостионица састоји се из две простране сале две собе за гостионичара, две кујне, два подрума, пет соба за пашажере, које такође носе годишње чисти 500—600 фор. Разлог издавању или продаји јесте ступање у компанију једне трговине. Упитати код посредника куће

Радована Поповића,

3 3 15 гостионичара у Новоме Саду.

ДВА ПРАКТИКАНТА

који су свршили трговачку школу **са врло добрим успјехом,** могу добити мјесто у једном већем новчаном заводу.

Понуду на српском и њемачком језику **са свједоџбама у препису,** ваља послати на управу „Заставе“ у Новом Саду под ознаком: „**Практикант**“.

16 3—3

РУМСКА ШТЕДИОНИЦА.

ПОЗИВ.

П. н. Г. г. деоничари Румске штедионице позивају се овим учтиво да изволе доћи 2. (14) фебруара о. г. у

XXVII. ГЛАВНУ РЕДОВНУ СКУПШТИНУ

која ће се у 2 сата после подне у заводским просторијама одржати.

Дневни ред:

1. Избор двојице деоничара за оверовљење скупштинског записника.
2. Извештај управе и надзорног одбора за прошлу годину; полагање рачуна са предлогом о подели чисте добити.
3. Давање разрешнице управи и надзорном одбору за прошлу пословну годину.
4. Избор два члана у управу и три члана и једног заменика у надзорни одбор.
5. Опредељење награде надзорном одбору за текућу годину.
6. Предлози појединих деоничара, који су у смислу чл. 28. наших штатута поднесени.

У Руми, 7. јануара 1900. године.

Управа.

РАЧУН БИЛАНСЕ

ДУГУЈЕ. ПОТРАЖУЈЕ.

ИМОВИНА:	фор.	нов.	ДУГ:	фор.	нов.
Готовина концем године	6359	35	Деоничка главница: 300 деоница по 100 фор. ком.	30000	—
Менице	471155	21	Резервни фонд	61500	—
Зајам на некретнине	29091	—	Пензиони фонд заводских чиновника	3368	55
Зајам на ручне залоге на папире од вредности	4232	50	Улози	394267	13
Зајам на рану	7700		Реесконт	29340	—
Заводска кућа број 131	1 315	16	Преносне камате	5800	—
Вредносни папири 200 ком. деоница Српске Банке у Загребу	6800	—	Преносне ставке	1063	24
На дражби купљени реалитети	623	28	Два веровника	794	61
Разни ефекти и купони	701	44	Добит	14801	45
Потраживања код страних завода	1309	46			
Намештај и прибор по отпису	750	—			
Три дужника	897	58			
	540934	98		540934	98

РАЧУН ШТЕТЕ И ДОБИТИ

ДУГУЈЕ ПОТРАЖУЈЕ.

РАСХОДИ:	фор.	нов.	ПРИХОДИ:	фор.	нов.
Камата на улоге	20488	48	Камата есконтованих меница	43058	46
„ реесконтованих меница	2119	63	„ од зајма на некретнине	2849	72
Разни отписи	1443	76	„ од зајма на руч. залоге	1203	14
Награда надзорном одбору за 1899. г.	300	—	„ текућих рачуна	96	55
Доходарина и опћ. пририз	3374	44	„ вредносних папира	400	—
10% пореза на камате од улога	1127	45	Разне пристојбе, провизије и т. д.	2261	90
Плата званичника и награда	4558	30	Кирија од заводских кућа	526	36
Дневница управи	1055	—			
Адм. трошкови	1127	62			
Добит	14801	45			
	50396	3		50396	13

Рума, 31. децембра 1899.

Љубомир Бикар с. р., књиговођа. Драгутин Костић с. р., благајник.

Управа: Теодор Богдановић с. р. Јован Ст. Дудић с. р. Јован А. Ђуричић с. р. Е. Кокић с. р Радивој В. Крстић с. р. Јефта Остојић с. р. Ђура Стаић с. р. Тома Р. Ћирић с. р.

Са главним и осталим помоћним књигама сравњено и у потпуном реду пронађено.

Рума, 8. (20.) јануара 1900. год. 12 2—2

Надзорни одбор: Др. Јован Шевић с. р. Јован Татић с. р. Душан Поповић с. р. (у замени).

Је ли српски народ дегенерисан (покварен)?)

Од С. Б. Д.

Милановштина у Србији.

Нема сумње „Милановштина“ у Србији истоветна је са покварености, она је дегенерација и влада и дрма данас Србијом.

Но је ли покварена, дегенерисана „Милановштина“ истоветна са народом српским, је ли она производ српског народног духа или је она споља унешена страна роба?

Треба да се сетимо владавине Стуартоваца у Енглеској, особито да се сетимо владавине Јакова II.

Стуартовци засели су на енглеско престоље после сјајне владавине краљице Јелисаве. Завладали су државом, која је била богата и моћна, па с тога у спољашњој политици угледна и одлучна. Па што постаде из те моћне и угледне државе за владавине Стуартоваца? Прости вазал француског краља Људевита XIV. Зашто?

Стуартовци постали су краљеви у уставној држави, а прохтело им се владати самовласно. Правац њихове унутрашње политике управљен је на проширење краљевских моћи, а на сужавање и што веће ограничење права народног заступства у сабору. Та тежња Стуартоваца и провиђење те тежње наилазе на жестоки отпор народа енглеског, и то изазиље вечите трзавице у држави, онемогућује сваку самосталнију и снажнију спољашњу политику. Жртвом те политике постаје Карло I. који на стратишту губи главу.

Успостава Стуартоваца под Карлом II. изазвала је страшну реакцију. Странка краљева тако је ојачала, власт краљева тако се проширила, да је изгледало, да јој ништа више не може одолети. Само једно стајало је на путу и пречило победу самовласти, — помањкање јаке стајаће војске. Појачање пак те војске стајало је једино у власти сабора. Нигде не видимо као овде, како проту-народна унутрашња политика једне владе мора довести и до проту-народне спољашње политике. Стуартовци могли су после рестаурације постићи појачање стајаће војске само у сврху спољашње политике, али народну спољашњу политику нису они могли водити уз протународну унутрашњу политику. Она моћ, коју у данашњем добу извршава идеја народности, ту моћ извршавала је у оном добу мисао религиозна. Она је везивала државе и водила крваве ратове. Протестантизам и католицизам, то су биле две идеје, два света.

Енглески народ у огромној својој већини био је народ протестантски. У борби за мисао протестантизма сломио је он победоносну војску шпанскога краља Филипа II. и потпомагао ослобођење Низоземске.

Идеја протестантизма дала је такову победоносну моћ Кромвеловој војсци, да је задавала страх и трепет најмоћнијим католичким државама.

Ту идеју протестантизма изневерили су Стуартовци, и после свог ступања на владу, придружују они уз самовласт (апсолутизам) још и одбрану католицизма.

Они постају католици и крутом, самовласном владавином хоће да прокрче пут владавини католицизма. Протестантски министри отпуштају се и места у краљевом већу заузимљу католици. Часничка места у војсци попуњују се католицима. И сама протестанска црква не остаје очувана од покушавања покатоличења. На високе и богате положаје у Англиканској цркви постављају се католици. Помоћу поквареног судства стављају се изван крепости уставна права, а политички противници губе се на стратиштима, продају се у ропство, злостављају и затварају се.

Врховни судија Jeffreys постаје услед поквареног судства. Под његовим крвавим судовањем вешано је 350 људи, више него 800 продано их је преко мора у ропство, а још већи је број злостављен и затворен.

Краљица, дворкиње, дворјани, па чак и сами судци бесрамно су трговали са продајом осуђеника у робље.

За вођење такове унутрашње политике, која је била у свему противна уставном и протестанском духу народа енглескога, морали су Стуартовци тражити ослона преко граница своје државе, морали су га тражити код природних непријатеља народа енглеског — код Француза.

Онде је владао у оно доба моћни Људевит XIV., његова унутрашња владавина била је до крајности самовласна и скроз католичка, која не трпи никог до себе. Она је укинула слободу вероисповести која беше ујамчена у нантском едикту, газила у крви хигенота и на хиљаде их прогнала из Француске. Њена спољна политика била је управљена на превласт Француске у Европи. Тој спољашњој политици Људевита XIV. ништа није могло толико сметати, колико учвршћена, јака, уставно—протестанска Енглеска. Ништа јој није могло користити, колико растројена и немоћна Енглеска. Људевит XIV. нашао је у Стуартовцима згодно средство, да получи сврху своје спољашње политике, а Стуартовци нашли су у Људевиту XIV. онај ослон и ону помоћ, која им је потребна била за њихову унутрашњу политику, наперену против рођеног народа.

И шта видимо? Енглески краљеви и њихови достојанственици понизују се на просте плаћенике француског краља, склапају с њиме тајне савезе, примају од њега новчане потпоре, стављају се у службу спољашње политике, понизују Енглеску на француску сатрапију, а све то у сврху, да скрше и сломе уставности протестантизам народа енглеског, а на његовим развалинама да подигну католички апсолутизам.

Такви владари нису могли водити народну спољашњу политику, нити су помоћу исте могли доћи до појачања војске. Они су свуда и свагде могли радити само као туђи најамници и плаћеници, па стога су и морали војевати против свог рођеног народа на свима линијама.

Слика, коју нам показује Енглеска за последњих Стуартоваца одвратна је. Издаја отаџбине, поквареност државника и судаца, вероломство, гажење рођеног народа и вређање његових најсвеснијих осећаја, крволочни поступак и са политичким противницима, све су то знакови покварености, дегенерације. Питање је само, је ли та поквареност производ његова духа, или је то само поквареност појединих слојева, створених под туђим утицајем?

Од године 1660. до године 1688. подносио је народ енглески тиранију Стуартоваца, понижење отаџбине. Па шта видимо? 28 година тиранске и покварене владе Стуартоваца није било кадро сломити уставни и протестански дух народа енглеског. У борби апсолутизма и католицизма Стуартоваца са уставним и протестанским духом народа енглескога, одржао је потоњи победу. Поквареност и страни спољашњи утицај нису били кадри сломити дух народа енглескога, нити су могли помоћи онима, који су се на њих ослањали. Моћни краљ Јаков II. мораде оставити круну и престоље, да к'о изгнаник једе хлеб милостиње Људевита XIV. и да умру он и његово потомство као пустолови, скитнице и просјаци у туђини, без отачбине, без ичега свога. Јест, покварена, дегенерисана била је влада Стуартоваца, били су они, који су њој служили, али није то био народ енглески.

Скоро исту слику показују нам Немачка и Италија. После другог пада Наполеона I. у Италији и Немачкој успостављени су и опет владари, које је Наполеон I. био лишио престола. Заузимањем рускога цара Александра I., који је после пада Наполеона I. постао најмоћнији европски владар створена је света алијанса у циљу, да се колико унутрашња политика и спољашња политика владара има руковати по прописима праведности, хришћанске љубави и мира.

Па у што се изроди та света алијанса? У апсолутистичко средство влада, с којим се у клици имало угушити свако самосталније прегнуће народа. Уједно се та света алијанса ставила у службу спољашње политике аустријског државника Метерниха, да исти са њеном помоћи претвори Италију и Немачку у аустријске области.

И овде видимо одвратну појаву, како владари талијанских и немачких државица, само да узмогну самостално владати са својим народима, стављају се у службу Метерниха, подржавају растрганост рођеног народа, изручују своју отаџбину као плен — туђим пожудама.

Вилхем Милер у „политичкој повести најновијег доба“ овако се изражава о томе: „Исто, као Немачку, сматрао је Метерних и Италију својом политичком области. Та у обим земљама били су у суштини прилично једнаки односаји! Ту и тамо смеса од више самосталности, међу собом независних држава, којима су кнезови врло суревњиви били један на другога, који су се политиком рестаурације отуђили од својих народа и који су стајали под упливом аустријске владе.

Аустријска влада је освојењем Милана и поседнућем Венеције присвојила леп комад Наполеонове баштине и била је одлучила, француски уплив заменути са својим, и из горње Италије владати над целим полуотоком.

Да ту сврху постигне, морала је Аустрија начела свете алијансе протегнути и на Италију, па као у Немачкој и овде водити рат против свију пријатеља слободе, против штампе и устава, морала је са свом силом угушити свако прегнуће за јединством и могла је допустити само ону форму јединства, под којом су се укупне талијанске државе имале сматрати аустриским вазалима.

На ту политику потропила је Аустрија на милијуне у новцу, на хиљаде у крви својих поданика, па каковим је плодом уродила та и таква њена политика?

Она је славила привремене успехе, под њеним ногама у прашини ваљале су се апсолутистичке владе талијанске и немачке са гомилама проданих душа, читаве десетине година она је спречавала природни развитак народа талијанског и немачког, али сасвим га зауставити није била кадра. Гледајући са висине на растргану и растровану Немачку и Италију, у гордости својој могла је изрећи обесне речи, да су Немачка и Италија само „географски појмови“.

Па што би из те славе и моћи? Из „географског појма“ постаде „политичка чињеница“, Немачка и Италија данас су уједињене, а она иста Аустрија, која је спречавала то јединство, данас је њихова савезница, која је обвезана мачем у руци борити се за одржање уједињења Немачке и Италије уз проту обвезу ових, да ју имаду помагати у извршивању оне задаће на словенском југу, коју је пре без успеха провађала у Италији и Немачкој.

Не показују ли нам данас сасвим исту слику спољашња политика „Продирања на Истоку“ и „Милановштина“ у Србији?

Није ли Милановштина у Србији оно исто, што и Стуартовство у Енглеској, повраћене владе у Немачкој и Италији? Не видимо ли по спољашњој политици Милановштине, да је њена протународна унутрашња политика под туђим утицајем произведена, туђим утицајем подржавана?

Не показује ли нам сваки поједини политички чин Милановштине, да се она налази у служби „Продирања на Исток?

Када пак Стуартовштина, немачке и талијанске владе са проданом околином, нису биле кадре дегенерисати своје рођене народе нити спречити њихов природни развитак, онда се не може и не сме узети то, да је Милановштина оно исто, што је и здраво језгро народа српскога, нити се сме из њене покварености и дегенерације закључивати на поквареност и дегенерацију народа српскога.

Народ српски мукотрпан је, уз врло развијену уставну свест он је монархичан, а такав народ не диже се шале против своје династије. Није то лако учинио ни народ енглески и он је стрпљиво чекао до часа, када се препуњена чаша стрпљења морала прелити.

Тако је и са народом српским, који је у стрпљивости својој и створио реченицу:

„Свака сила за времена, а невоља редом иде“.

На династији је, да се за времена одрече ненародне обесне политике, па да тиме уклони од своје главе ону невољу, која редом иде и доћи мора.

Ми смо споменули већ, да је у народу српском врло развијена уставна свест, а да је ипак уз то строго монархичан. То је обележје његова народна духа и с тиме се мора рачунати.

Стуартовци борили су се против уставности народа свога, то исто чинила је и света алијанса, све под изликом, да је уставност отров држава, а апсолутистичне владе да се руководе само по прописима праведности, хришћанске љубави и мира.

И Милановштина бори се против уставности народа свога, под изликом, да је партајство отров државе, а само снажна, непартајска краљевска влада, да може по прописима праведности, хришћанске љубави и мира усрећити Србију.

Ми смо већ видили како су под том изликом и са том лозинком усрећили Стуартовци Енглеску, света алијанса Немачку и Италију. Ми видимо и Милановштину, како је под том изликом и са том лозинком у Србији из праведности створила ругобу, из хришћанске љубави политичко крволоштво а из мира — тишину и мртвило гробља. Другчије не може ни бити. Ми пак питамо, шта значи та борба против партајства?

Уставност без партајства то је глупост и немогућност. Борити се против партајства, исто је што и борити се против уставности.

У делу „Charakter und Geist der politischen Parteien“ овако се изјављује Bluntschli о политичким странкама: „Где год се у којој држави политички живот слободно развија, онде се показују политичке странке. Само где у једном народу влада трома равнодушност према јавним стварима, или где силовити притисак силника спречава читавим групама становништва сваку заједничку изјаву мишљења, која није заповеђена, не може доћи до појаве странака. У првом случају нема способности за политички живот, а у другом случају зауставља се уметним начином природни развитак истога. Код свих народа, који су способни за стварање држава, налазе се и снаге и нагон за стварање странака. Кад-када дремају те снаге и кад-када дају им свјетло и ваздух за свјежи развитак и слободан простор за њино кретање.

Применимо ове речи на народ српски и ми ћемо видети, да је у њега бујан политички живот, па стога је у њега развијено и партајство. Само када народу српскоме седне за врат Милановштина, онда ишчезавају странке, јер онда се извршава онај силовити притисак, који странкама одузимље светло, зрак и слободан простор. Само Милановштина може уродити неприродним плодом непартајске владе.

Непартајска владавина знаменује у Србији неуставну владу саме династије, а то је опасна игра, опасна по династију Обреновића, која је имала заслуга по Српство и ради тога уживала леп глас у Српству.

У делу „Englische Verfassungsgeschichte“ изрекао је Rudolf Gneist велику истину, када је казао: „филозофски идејали о савршеној државној форми, која би без партајске борбе имала сјединити природну многостраност народне воље у једну јединствену вољу — оснивају се на непознавању људске природе.“ Такова протуприродна влада у Србији вазда је била, па је и данас Милановштина, стога се она онде не може и не ће одржати.

Оваку уставну борбу обележава с једне стране страх пред „необузданости“ народа, а с друге стране страх пред „превласти“ владе, али та борба мора се ограничити на саме партаје, а никада не сме династија да се баца у вртлог партајске борбе, јер онда се сама извргава опасности, да је у томе вртлогу нестане. Кризе и трзавице у Србији није проузроковало партајство, него их је проузроковало протународно и протуприродно настојање Милановштине, да се спречи здрави развитак партајског живота.

То спречавање партајског развитка истоветно је са спречавањем државног развитка, али оно, хвала Богу, није и не може доћи до победе протуприродним и протународним радом једнога човека и његове околине. Онај исти уставни дух народа српскога, који је од Немањића Саве захтевао, да му каже

„Куд се ђеде цар Немање благо?“

тај исти дух народа српскога једнога ће дана са речима старца Фоче дахијама загрмити Милановштини

„Чувајте се раје сиротиње,
Кад устане кука и мотика,
Биће Турком по Медији мука“.

а пред тим гласом народа српскога замукнуће оне крешталице, које данас славе Милановштину и на сва уста говоре о дегенерацији и покварености народа српскога.

ПОДЛИСТАК.

ПАРИСКА ИЗЛОЖБА.

Одавна се чине големе спреме за светску изложбу, што ће се ове године отворити у Паризу. Овом приликом хоћемо да донесемо, шта пишу о томе једном руском листу из Париза.

Један од најлепших делова париске светске изложбе у 1900. години, биће без сумње «Улица Народа» — «La Rue des Nations». Та нова величанствена улица смештена је међу мостом Инвалида и Трокадером; с обе стране је подигнут по један ред — сада већ скоро са свим свршених — палата, које припадају различним народима земнога шара; сваки народ имаће овде свој павиљон. Сваки посетилац наћи ће у павиљонима новине из свога завичаја и отаџбине, сваковрсне путев ђе на свом рођеном језику, машину за писање, стенографе, поштанско одељење, мењачницу и т. д. У сваком павиљону даваће се разни концерти, позориште, разоноћења; посетиоци ће се осећати као код своје куће. Пред павиљонима, около реке Сене удешена ће бити велика стаклена галерија, која ће послужити као огромна промена за народе целога света. Међу павиљонима први је готов био — још пре нове године — павиљон Угарске. Осим Угарске имају своје павиљоне у Rue des Nations: Италија, Нидерланд, Перзија, Аустрија, Грчка, Немачка Босна и Херцеговина, Ру унија, Трансвал, Турска, Белгија, Шпанија, Енглеска, Србија, Китај, Шведска, Норвешка, Бугарска, Сијам, Мексиканска република, Перу. Једина Русија чини изузетак, јер она не ће имати свог павиљона у Rue des Nations. Русија има на општем месту до петнаест павиљона, али ни једнога међу павиљонима народа. Томе није крива изложбена комисија; шта више управа изложбе била је врло љубазна према Русији и уступила јој је најлепша и највећа места, но ма којој другој држави Руски павиљони су размештени на четири места: на Јелисејским пољима, на Марсовом пољу, око дома инвалида и Трокадеро. Званични, највећи руски павиљон, налази се на врло неудобном месту, иза Трокадеро — а то је тако звани сибирски павиљон. Павиљон је удешен у византијском стилу; дугачак је 75 метара и украшен је дивним мозаиком. Прва је огромна лепа сала за примање; иза ове две сале, где ће бити сме тен кабинет царев; затим долази велика галерија, где ће бити изложени производи средње Азије. У сибирском павиљону биће изложена слика Жервеова «Крунисање Господара Императора» и величанствена слика велике сибирске железничке пруге; уз то је намештен павиљон Нобеља, где ће бити вештачки нафтани*) водоскоци; на подножју Ајфелове куле налази се доиста величанствени павиљон монопола винског; на брежуљку д' Орсе павиљон завода Императорице Марије; даље по красоти и оригиналности дивни павиљон трговачке фирме Попов; мало даље павиљон завода за лечење кумисом**); на Марсову пољу дивни дворац у мавријском стилу, што га је подигла руско-американска мануфактура гуме; и кад споменемо још павиљон војног министарства, онда смо укратко описали сав руски одсек. Простор, што га сад заузима Русија, по арапском крају три пут је већи но простор, што јој је дат у год. 1889.; свега је дато Русији 22.000 кв. мет. Простор Аустро-Угарске и Италије износи 18.000 кв. м.; Немачке 15.000; Сједињених Држава 16.000 а једина Енглеска има 20 500 квадр. мет..

Радови се врше у изложби врло успешно, тако, да је врховна управа изложбе утаначила да 14. априла морају бити готови и завршени сви радови и да «после тога дана неће се смети ударити ни један ексер (pas un clou!)»

Посред других зграда, нарочито је дивна по замисли и грађи «изложба војна». «Изложба» та је саграђена из средстава И. С. Бљоха из Русије и стала је око 2,000.000 франака. У том музеју, разређеном око куле Ајфелове, биће изложена целокупна историја војне на мору и по суву, од најстаријих времена. Ту ће бити сви радови и облици оружја, што га је човек изумео за уништавање својих ближњих, од првобитних топузина, до оружја, којим се руше читави градови. Бљохов «музеј» имаће велики научни значај и биће један од украса изложбе.

Од изложених зграда за разоноћење, који су већ потпуно готове, ваља пре свега споменути «Марсорам,» који је изумео даровити уметник Hugo d' Alesi . . . . Гледалац седи па овом голијату пароброду, и пред очима се указује чаробна панорама Средоземнога мора, Тунис, Напуљ, Венеција, Цариград и т. д.

Путовање се продужује и траје више часова. Платно те панораме заузима 1000 метара у дужину. По тој идеји удешена је и величанствена панорама Dumoulin-a: „Le tour de monde“ — Пут око света. За тим је удешен читав ред тако званих »историчних« павиљона. „L' historie de costumes“, „Le Palais des dauses«, L' Andalousie aux temps de maures и т. д. Међу овим «историчним» павиљонима упада јако у очи «La Cour de mirocles». Тим именом — «Двор чудеса» називали су се у XV. и XVI. веку они углови, где се ноћу скупљала сва париска сиротиња, да преброји дневни «профит» и да спреми себи сва могућа разоноћења. Савременик Лудвика XVI. знаменити Совал говори да је један од основних закона «Двора чуда» био: Ништа не остављати за сутрашњи дан. Назив свој добила су та прибежишта сиротиње отуда, што су се тамо догађала свако вече неочекивана ч у д е с а: Грбави су се исправљали, који беху без руке налазили су своје руке; хроми су играли без својих штака, а који су били тешко рањени за час су се излечили. Та вих «дворова чудеса» било је у Паризу врло много. «Cour des miracles», који је удесио сад знаменити уметник Колибер, тачни је израз живота и обичаја XV. столећа.

Кретање на изложби је сад огромно Број радника, који раде на изложби прелази 100.000 и сваки дан долазе из провинције нове и нове партије. Леруа Боље умољен од уредништва «Rue des Revues« прип сао је ту страшну навалу радничких руку једном од «inconvéniento économiques et sociaux des expositions universelles.» Знаменити економиста изразио се у опште веома оштро против идеје о светској изложби. Ако су, вели он, изложбе имале свој raison d' être у прошлости, то су се силом прилика изродиле данас у огромни годишњи вашар или пазар, где већина посетилаца тражи само чулна разоноћења. На завршетку свога чланка Леруа Боље изјављује жељу и наду, да ће ова светска изложба бити последња.

Ми ћемо имати прилике да се вратимо к овом питању а за сад напомињемо, да је Виктор Иго имао друго мишљење о светској изложби. Он је рекао, на име, да су те и такве изложбе корак напред ка остварењу његови политичких идејала — о с т в а р е њ у е в р о п с к и х у ј е д и њ е н и х д р ж а в а.

С руског —ан.

*) Нафта = уље.
**) Кумис = кобиље млеко.

ГОЛУБ

лист за српску младеж са сликама

излази у Сомбору д в а п у т месечно а стаје на целу годину само **2 круне** (изван Аустро-Угарских земаља **3 круне**). Овај омиљени дечји лист ступио је у 22. годину свога живота. И сад га уређује Јован Благојевић, учитељ више дев. школе Сомборске а издаје књижарница **Мил. Каракашевића** у **Сомбору** (Бачка), којој се и претплата шиље. Ово је н а ј ј е ф т и н и ј и лист наше омладине и узданице народне. Скупљачи претплатника добивају на 10 скупљених претплатника лист на дар или новац за исти — Л и с т с е н е д а ј е н а в е р е с и ј у. Нека је овај стари и омиљени познаник наше омладине топло препоручен свакој српској кући.

14 5—10

Главни уредник Јаша Томић. Одговорни уредник Константин Брадваровић. Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.